

دعا؛ شاه‌کلید و روش آموزش سبک زندگی در کلام امام سجاد(ع)

حجت‌الاسلام فلاح، با اشاره به دوران حیات چهارمین امام شیعیان و نوع برخورد آن حضرت در شرایط مختلف، گفت: دعا و مناجات شاه‌کلید سبک زندگی اسلامی در لسان امام سجاد (ع) است.

حجت‌الاسلام فلاح، با اشاره به دوران حیات چهارمین امام شیعیان و نوع برخورد آن حضرت در شرایط مختلف، گفت: دعا و مناجات شاه‌کلید سبک زندگی اسلامی در لسان امام سجاد (ع) است.

حجت‌الاسلام «محمدجواد فلاح» در گفت‌وگو با خبرنگار مهر، با اشاره به وضعیت جامعه اسلامی بعد از واقعه عاشورا و شرایطی که امام سجاد (ع) در آن قرار گرفته بود، اظهار کرد: موقعیت امام چهارم شیعیان به شکل خاصی پیچیده بود. خفقان شدیدی در جامعه حکم فرما شده و از سوی دیگر حضرت به تازگی داغ شهادت پدر و نزدیکان را دیده و رنج اسارت را تحمل کرده بود. در چنین وضعیتی باید مردم را با حقیقت دین آشنا می‌کرد، در نتیجه با توجه به اوضاعی که وصف آن رفت، باید از روشی مطلوب استفاده می‌کرد.

مدیرگروه پژوهشی اخلاق اسلامی دانشگاه معارف اسلامی قم ادامه داد: برای نیل به این منظور، حضرت در قالب دعا و مناجات، تعالیم فراوانی را به جامعه منتقل کرد. در واقع این ادعیه در کنار مباحث معرفتی، از حیث اخلاقی نیز بسیار قابل توجه بوده و در عین حال الگویی رفتاری را به مردم ارائه می‌کرد. بنابراین در آن شرایط خفقان، تلاش امام سجاد (ع) این بود که در قالب دعا طریق و سلوک زندگی را به شیعیان آن زمان بیاموزد.

حجت‌الاسلام فلاح با اشاره به رساله حقوق امام سجاد (ع) افزود: در این اثر شاهد الگویی جامع برای ارائه یک نظام حقوق محور هستیم، شاید پیش از هرچیز امام چهارم را با دعا و مناجات و صحیفه حضرت بشناسیم اما در کنار این رساله، رساله حقوق حضرت ابعاد وسیعی از نگاه جامع امام سجاد (ع) را به جامعه و زندگی نشان می‌دهد. نگاهی که برای امروز جامعه و همه اعصار کاربردی است. در واقع در این رساله از یک سو رابطه با خداوند در قالب مناجات ارائه می‌شود و در ادامه مسئولیت‌ها و وظایف بندگی انسان ترسیم می‌شود. در یک کلام در مورد رساله حقوق امام سجاد (ع) باید گفت که با یک سبک زندگی و معاشرت اسلامی در قالب این رساله مواجهیم. در این اثر مسائل سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، معنوی، روابط با افراد مختلف بیان می‌شود، اما نکته جالب توجه این است که همه این حقوق‌ها در پی رسیدن به یک واحد که همان نگرش توحیدی است بیان می‌شود.

این استاد حوزه علمیه در بخش دیگری از مباحث خود با اشاره به سیره شخصی امام سجاد (ع) در طول زندگی گفت: آنچه که از امام چهارم شیعیان به عنوان سبک زندگی می‌توانیم بیان کنیم نوع برخورد آن حضرت با اقشار مختلف به ویژه مخالفان است. روایت شده روزی مردی از خاندان امام (ع) نزد ایشان رسیده و شروع به فریاد کشیدن و ناسزا گرفتن کرد. آن حضرت سکوت اختیار کرد و جواب آن مرد را نداد. وقتی آن شخص رفت رو به همراهان کرده و فرمود: آیا دوست دارید تا پاسخ مرا به این شخص بشنوید؟ همراهان گفتند آری دوست داریم و حضرت را مشایعت کردند. آن امام همام، در طول مسیر همواره آیه «الَّذِينَ يُتَفَقَّهُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالصَّرَّاءِ وَ الْكَاطِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ» را زمزمه کرده و گو اینکه خشم خود را فرو می‌خوردند. جالب است که هنگامی نزد آن مرد رسیدند، او در حالی که خشمگین بود قصد برخورد داشت اما حضرت فرمود: برادرم چند لحظه بالای سر من ایستادی و آن سخنان را بر زبان راندی، اگر من همانی هستم که تو گفتی از خدا به خاطر آن ویژگی‌ها آمرزش می‌طلبم و اگر آنچه گفتی در من نیست خدا تو را بیامرزد. در این لحظه آن شخص شرم‌منده شد و پیشانی حضرت را بوسید و گفت: آنچه بر زبان راندم در تو نیست و من به آن سخنان سزاوارترم.

وی در ادامه گفت: همچنین در نقل آمده است روزی امام سجاد (ع) غلام خود را صدا زد، او جواب حضرت را نداد و نهایتاً امام (ع) برای بار سوم فرمود: فرزندم آیا صدای مرا نشنیدی؟ در اینجا غلام جواب داد: من از وجود شما احساس امنیت می‌کنم و می‌دانم اگر پاسخ ندهم در امان هستم و خطری مرا تهدید نمی‌کند. این سیره عملی امام سجاد (ع) است. عفو و گذشت شاخصه اصلی رفتار آن امام همام بود. امام صادق (ع) در رابطه با سیره جد خود امام سجاد (ع) می‌فرماید: در مدینه مردی بود یاهو گو بود که کار او خندانند مردم بود. روزی امام سجاد (ع) در حال عبور از گذر بودند و غلامان حضرت نیز همراهشان بودند. ناگهان آن مرد عبای حضرت را از پشت سر برداشت و رفت، حضرت ملتفت نشدند اما غلامان متوجه شده و او را دنبال کرده و عبا را از او گرفته و نزد حضرت آوردند، حضرت فرمودند این که بود؟ پاسخ دادند: این مرد یاهو گو و مزاح‌کننده‌ای است که مردم را می‌خندانند، فرمودند به او بگویید: «إِنَّ لِلَّهِ يَوْمًا يَخْسَرُ فِيهِ

المُبْطِلُون»: «برای خداوند روزی است که افراد یاوه گو در آن روز در خسران و زیانند!»

حجت الاسلام فلاح گفت: همچنین از امام صادق (ع) نقل شده است که امام سجاد (ع) در سفرهای خود با اشخاصی همراه می شدند که آن را حضرت را نمی شناختند، حتی در طول سفر شرط می کردند که امور قافله را انجام داده و در آن مشارکت داشته باشند. برای مثال ذیل یکی از همین سفرها، فردی حضرت را شناخت و از اهل قافله سوال کرد آیا می دانید او کیست که به شما خدمت می کند؟ آنان اظهار بی اطلاعی کردند. او گفت: او علی بن الحسین است. اهل قافله سمت حضرت روانه شدند و دست و پای آن امام همام را بوسیدند و سوال کردند چرا خودتان را به ما معرفی نکردید؟ حضرت پاسخ دادند: من یکبار با قافله ای همراه شدم که مرا می شناختند و به خاطر جدم رسول الله (ص) مرا احترام کرده و اجازه مشارکت در کارها را به من ندادند. اینجا اما ناشناس بودم و برایم راحت تر بود. در واقع حضرت ناشناس بودن را برای خدمت بیشتر به خلق انتخاب کرده بود. سخن این است که امام سجاد (ع) آنچنان در میدان عبادت و این چنین در مسیر خدمتگزاری به مردم زندگی می کرد، این سیره عملی حضرت است که الگوی برای امروز به شمار می رود.

مدیرگروه پژوهشی اخلاق اسلامی دانشگاه معارف اسلامی قم تصریح کرد: امروز که شرایط سختی در کشور ایجاد شده و ویروس کرونا، شیوع یافته باید در کنار حفظ و مراقبت از سلامتی، به خداوند متوسل شویم؛ امام سجاد (ع) در دعای پانزدهم صحیفه سجادیه مطالب متعددی را مطرح می کند که در این مجال و با توجه به موقعیت خاصی که وجود دارد به طور کامل به آن اشاره می کنم، حضرت در این دعا می فرماید:

وَ كَانَ مِنْ دُعَائِهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ إِذَا مَرَضَ أَوْ نَزَلَ: يَهْ كَرْبٌ أَوْ بَلِيَّةٌ
«وقت بیماری یا روی آوردن اندوه و بلا»

اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ عَلَى: مَا لَمْ أَزَلْ أَتَصَرَّفْ فِيهِ مِنْ سَلَامَةٍ

بارخدا، تو را سپاس بر نعمت تندرستی بدن که همواره و پیوسته از آن برخوردار بودم،

بَدَنِي، وَ لَكَ الْحَمْدُ عَلَى: مَا أَخَذْتُ بِي مِنْ عِلَّةٍ فَي جَسَدِي،

و سپاس تو را بر آن بیماری که در جسمم پدید آورده ای،

قَمَا أَذْرِي، يَا إِلَهِي، أَيُّ الْحَالَيْنِ أَحَقُّ بِالشُّكْرِ لَكَ؟، وَ أَيُّ

ای خدای من نمی دانم که کدام یک از این دو حال برای شکر به درگاهت سزاوارتر است، و کدام یک

الْوَقَّتَيْنِ أَوْلَى: يَ الْحَمْدُ لَكَ؟ أَوْ قَتَّ: الصِّحَّةِ الَّتِي هَتَّائِنِي فِيهَا

از این دو وقت حمد تو را شایسته تر؟ آیا زمان سلامت که روزی های پاکیزه ای را بر من گوارا ساخته ای،

طَيِّبَاتِ رَزْقِكَ، وَ تَشَطَّتْنِي يَهَا لِابْتِغَاءِ مَرْضَايِكَ وَ قَضَايِكَ،

و به سبب آن برای به دست آوردن رضایت و نعمتهایت به من نشاط بخشیده ای،

وَقَوَّيْتَنِي مَعَهَا عَلَى: مَا وَقَفْتَنِي لَهُ مِنْ: طَاعَتِكَ، أَمْ وَقَتَّ: الْعِلَّةِ

و به سبب آن تندرستی به من نیرو داده تا به طاعتت توفیق یابم، یا به هنگام بیماری که مرا

الَّتِي مَحَصَّنْتَنِي يَهَا، وَالْيَعْمَ الَّتِي أَثَقَفْتَنِي يَهَا، تَخْفِيفًا لِمَا

به آن پاک می سازی، و نعمت ای: هائی که به من تحفه داده ای، تا گناهی را

تَقْلَ يَهْ عَلَى ظَهْرِي مِنَ الْخَطِيئَاتِ، وَ تَطْهِيرًا لِمَا انْعَمَسْتُ

که از آن گرانبار شده ای: تخفیف دهی، و مرا از سیئاتی که در آن فرو رفته ام

فِيهِ مِنَ السَّيِّئَاتِ، وَ تَنْبِيْهَا لِنَاوِلِ التَّوْبَةِ، وَ تَذْكِيرًا لِمَحْوِ الْحَوْبَةِ

پاک نمایی، و آگاهیم دهی که پلیدی گناه را به توبه از دل بشویم، و با یادآوری نعمت قدیم، گناه بزرگم را

يَقْدِيمِ الْيَعْمَةِ؟ وَ فِي خِلَالِ ذَلِكَ مَا كَتَبَ لِي الْكَاتِبَانِ مِنْ

از پرونده ام: محو نمایم، و در خلال این بیماری از جمله تحفه ها که به من عنایت می کنی این است که فرشتگان به حساب من

رَكِيَّ الْأَعْمَالِ، مَا لَا قَلْبٌ فَكَّرَ فِيهِ، وَلَا لِسَانٌ تَطَقَّ يَهْ، وَلَا

اعمال پاکیزه ای: نوشته اند که فکر آن به خاطری نگذشته، و بر زبانی نرفته، و هیچ

جَارِحَةً تَكَلَّفْتُهُ، بَلْ إِفْضَالًا مِنْكَ عَلَيَّ، وَ إِحْسَانًا مِنْ

یک از اعضاء در انجامش رنجی نبرده، بلکه این همه از باب فضل و احسان

صَنِيْعَكَ إِلَيَّ. اللَّهُمَّ قَصِّلْ عَلَى: مُحَمِّدٍ وَ آلِهِ، وَ حَبِيبٍ إِلَيَّ

تو بر من نوشته شده. بارخدا، بر محمد و آلش درود فرست، و آنچه را برایم

مَا رَضِيتَ لِي، وَ يَسِّرْ لِي مَا أَخْلَلْتَ بِي، وَ طَهِّرْنِي مِنْ دَنَسِ

پسندیده ای: در نظرم محبوب ساز، و تحمل آنچه را بر من وارد نموده ای: آسان ساز، و مرا از آلودگی اعمال

مَا أَسْلَفْتُ، وَأَمُحْ عَنِّي شَرَّ مَا قَدَّمْتُ، وَأَوْجِدْنِي حَلَاوَةً

گذشته پاک کن، و شرّ اعمال گذشته;rlm&am را از من بزدای، و از لذّت عافیت کامیابم
 العافیة، واذقنی برّد السّلامة، وَاَجْعَلْ مَخْرَجِي عَنْ عِلَّتِي
 فرما، و گوارایی تندرستی را به من بچشان، و لطفی کن که از بستر این مرض به سوی عفو و بخشایش
 إِلَى;rlm& عَفْوِكَ، وَتَحَوَّلِي عَنْ صَرْعَتِي إِلَى;rlm& تَجَاوُزِكَ، وَ خَلَاصِي
 تو راه خلاص یابم، و از این زمینگیری به گذشت تو انتقال یافته، و از این اندوه و گرفتاری
 مِنْ غُرْبِي إِلَى;rlm& رَوْحِكَ، وَ سَلَامَتِي مِنْ هَذِهِ الشَّيْءِ إِلَى;rlm&
 به راحت تو خلاص یابم، و از این دشواری به فرج و گشایش تو
 قَرَجِكَ، إِنَّكَ الْمُتَقَوِّلُ بِالْإِحْسَانِ، الْمُتَطَوِّلُ بِالْإِمْتِنَانِ،
 سلامت یابم، که همانا تو بی;rlm&استحقاق ما احسان روا می داری، و نعمت بی;rlm&دریغ نثار می کنی،
 الْوَهَّابُ الْكَرِيمُ، ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ
 و بخشنده;rlm&ای کریمی که عطایت را پایانی نیست، و دارای جلال و اکرامی.

وی ادامه داد: باید مراقب باشیم، این اتفاقی است که افتاده، باید به امور معنوی پناه ببریم، البته این مهم بدان معنا
 نیست که مسائل پزشکی را تخطئه کنیم، بلکه باید در کنار توجه به این مسائل نسبت به مسائل معنوی توجه کرده و بر
 خداوند توکل کنیم. فرازهای مختلفی از این دعا حکایت از آن دارد انسان در بدترین شرایط زندگی خود باید بخداوند توکل
 کند و گشایش کارها به دست حضرت است.